

„Справедливото и ефикасно правосъдие зависи от работещите в тази сфера, които разполагат с подходящи знания, умения и инструменти, за да посрещнат основните предизвикателства на 21-ви век, навлизането на изкуствения интелект за предсказуемо правосъдие, както и възникналата необходимост да се даде предимство на цифровите технологии пред хартията.“

Дидие Рейндерс, комисар по правосъдие на ЕС

Уважаеми колеги,

Днес, в началото на втория мандат като директор на Националния институт на правосъдието, представям някои устойчиви резултати, постигнати в изпълнение на Концепцията за стратегическо управление на НИП, с която бях избрана за директор през 2016 г.

Какво постигнахме за тези пет години?

Обучението на 34 793 български представители на професионалната общност – съдии, прокурори, следователи, съдебни служители и други, във вътрешни и международни инициативи – това дава ориентир за дейността на Института, но не е единственият показател за развитието му.

Основният въпрос, на който трябваше да си отговорим е **как подготвяме, провеждаме, отчитаме и оценяваме обучителната дейност.**

За 5 години променихме подхода към съдебното обучение като концепция, мащаб и перспектива. Постигнахме устойчивост и качество на съдебното обучение. Водеща линия стана практическата насоченост на обучителната дейност и неразривната ѝ връзка с работната среда. Създадохме условия за развиване на умения, способности и компетентности извън

традиционния учебен процес. Днес НИП не е само лекционното обучение на N броя участници в зала, а виртуалната класна стая с преподавателя, видео-лекцията, електронните помагала и самообучителни ресурси, достъпни в Портала за електронно обучение, симулираните съдебни процеси в електронна среда.

Променихме процеса на планиране и подготовка на обученията, в съответствие с мерките и целите в Концепцията ми за практическа насоченост, интерактивност, определяне на общи и специфични цели на обучението в зависимост от професионалните потребности на участниците в него, на базата на годишните доклади на органите на съдебната власт и други източници. Изоставихме принципа на квотно участие в обученията, при отчитане на специфичните цели на учебния процес и профила на аудиторията. Всяка обучителна дейност се разработва при съобразяване на процесуалната роля (съдия, прокурор, следовател), компетентността (магистрати на върховно, апелативно, окръжно и районно ниво, младши магистрати) и професионалния опит на обучаемите.

В активно взаимодействие с Върховния касационен съд, Върховния административен съд, Прокуратурата на РБ, Министерството на правосъдието, Инспектората на Висшия съдебен съвет, органите на съдебната власт и в сътрудничество с професионалните съсловни организации на съдии, прокурори и съдебни служители, ежегодно определяме приоритетни насоки за обучителната дейност.

Разработването на анализи, обобщаването на съдебна практика и изследователската дейност се утвърдиха като постоянно направление в обучителната дейност, реализирано на базата на институционално сътрудничество.

Синхронната работа между институциите и установяването на ефективен механизъм за взаимодействие за целите на съдебното обучение – предвидено като мярка в концепцията ми за стратегическо управление - намери отражение в обновения състав и организация на работа на Програмния съвет като консултативен орган на НИП. Тематичното разпределение на програмния съвет като принцип на организация на работата по експертни групи бе заменено с компетентностния модел в съдебното обучение. В активен институционален диалог сформирахме експертни групи на Програмния съвет, отразяващи специфичните потребности от обучение на професионалната общност:

- Върховенство на правото, съдебна етика и интегритет;
- Развиване на умения за упражняване на професията съдия и професионална специализация. Управленски умения;
- Развиване на умения за упражняване на професиите прокурор и следовател и професионална специализация. Управленски умения;
- Развиване на професионалните умения на съдебните служители и съдебните заседатели;
- Развиване на професионалните умения на служителите на Министерство на правосъдието и на други лица, съгласно чл. 249 от ЗСВ;
- Развиване на професионалните умения на членовете на Висшия съдебен съвет и на инспекторите в Инспектората към Висшия съдебен съвет.

Разработването на стандарти за ключовите компетентности и умения за ефективно упражняване на длъжностите в съдебната система е основна задача, по която Институтът работи от 2020 г. с участие на магистрати от

българската съдебна система и съдия Александър Арабаджиев от Съда на ЕС. С приемането от Управителния съвет на стандартите ще утвърдим модел на обучение за умения и компетентности на съдията, прокурора, следователя и административния ръководител във всеки етап от обучителната дейност – планиране, подбор на съдебни обучители, разработване на учебни програми и ресурси за обучение.

Разработихме модерна визия за компетентността на съдебния обучител - като набор от професионални, етични, методологически и социални умения. Това разбиране за ролята му - не като услуга по Закона за обществените поръчки – **а като отговорност и мисия на професионалната общност към професионалната общност** - беше водещо за промените в Закона за съдебната власт. Този подход е възприет и в Стратегията на Европейската комисия за съдебно обучение 2021 – 2024.

Без да описвам подробно обученията, ресурсната и технологична подкрепа, която НИП оказва на колегите-съдебни обучители, трябва да отбележа, че реализирахме основен приоритет от концепцията: **развиване на експертната компетентност на съдебните обучители в международен контекст**. Днес български магистрати участват като представители на НИП в работните подгрупи на Европейската мрежа за съдебно обучение, които планират и провеждат обученията на Мрежата. Развихме практиката, българските обучители да се включват като международни експерти в обученията на ЕМСО, Съвета на Европа и Академията по европейско право (ERA).

Въведохме нови Правила за обучителната дейност на Института, създаващи условия за разгръщане на модерен учебен процес.

Използването на новите технологии в съдебното обучение, от изключение се превърна в утвърдена и методически следвана практика,

Като инструмент за самоподготовка и самообучение, електронните ресурси се наложиха като гъвкаво, достъпно и модерно решение, което достига до широк кръг потребители.

С подкрепата на ОПДУ за по-малко от 3 години разработихме достъпни електронни ресурси - наръчници, помагала, ръководства – в различни направления на наказателното, гражданското, административното правораздаване, лидерските умения, комуникация, практиката на Съда на ЕС. Чрез тези ресурси осигуряваме условия за надграждане на знанията и уменията 24 часа, 7 дни в седмицата. Всичко това ни позволи в сложната епидемична ситуация да преминем изцяло към дигитално съдебно обучение от м. март 2020 г. Надградихме методите на обучение и преподаване в електронна среда, които стоят в основата на модернизирания учебен процес. Разработихме като методическа практика обучението на работното място като специфична обучителна форма за развиване на знания, умения и компетентности, която успешно комбинира прилаганите форми на обучение в присъствена и електронна среда при спазване на мерките и указанията на здравните власти за намаляване на рисковете от предаване на инфекцията.

Предприетите действия на Института като реакция и системен отговор на предизвикателствата са в унисон с новата Европейска стратегия за съдебно обучение 2021 – 2024, която подчертава необходимостта от модернизирани форми на съдебно обучение с предвиждането на „комбинация от присъствени дейности, инструменти за електронно обучение и обучение на работното място“.

Утвърдихме като постоянно направление в дейността на Института развиването на специфични неюридически умения (т.нар. soft skills) - умения за работа в екип, социално-психологически умения, умения за комуникация с медиите, както и за прилагането на принципите на недискриминационно

поведение и равно третиране. Възстановихме и надградихме полезната практика на зоналните съвещания в рамките на Програмата за регионално обучение на НИП. Развихме модела за регулярни дискусии и консултации по съдебна етика, като част от изграждането на култура на интегритет в съдебната система.

Етичното поведение и интегритет е застъпено не само в целевите обучения по тази тема, но и при разглеждането на въпросите, свързани с конфликт на интереси, системите за финансово управление и контрол в органите на съдебната власт, управлението на обществените поръчки, управлението на човешките ресурси. Дискусията за етично поведение е интегрирана в тези обучения като инструмент за формиране и утвърждаване на умения, антикорупционни нагласи и ценности. **Постигнатото от НИП в областта на превенцията на корупцията и етичните правила бе отчетено във Втория доклад на Групата държави срещу корупцията (GRECO), приет по време на последната пленарна среща в Страсбург, 2-6 декември 2019 г. По отношение на обучението на съдиите и прокурорите за първи път е констатирано задоволително изпълнение на поставените препоръки.**

Процесът на оценяване на обучението за първи път бе разработен като задължителен и ключов етап в методологията на текущото и задължителното първоначално и въвеждащо обучение. В текущите обучителни форми беше въведен моделът на Къркпатрик, предвиждащ четири нива на оценяване, методически развити от ЕМСО. В задължителното първоначално обучение прилагаме методът на текущо и обобщаващо оценяване, насочено към оценяване на професионални знания и умения, ценности и нагласи. За първи път се разработиха и утвърдиха критерии за оценяване на постоянните преподаватели.

С подкрепата на европейските структурни фондове инвестирахме усилия и професионален опит в развиването на чуждоезиковата компетентност на магистратите и съдебните служители. Освен проведените обучения по ОПДУ и тук бяхме иновативни – разработихме собствена електронна платформа за самообучение по юридически английски език като **стратегическо решение на проблема, свързан с преодоляване на езиковата бариера.**

Въпреки продължаващите усилия за провеждане на модерно съдебно обучение, основано на технологиите, **наличната материална среда на Института продължава да бъде структурно предизвикателство** пред обучителната дейност. Отсъствието на мултифункционални пространства за практическа групова и индивидуална работа, недостигът на зали за обучение затруднява навлизането на иновации в обучението. Затова е важно да продължим усилията в тази посока.

Винаги съм смятала, че за добре работеща съдебна система са необходими не само добре подготвени магистрати, но и съдебни служители с професионална подготовка.

По мое предложение и с водещото участие на министъра на правосъдието, със заповед на министъра на образованието и науката през 2017 г. бе създадена специалност „Съдебна администрация“ и професията „съдебен служител“ бе включена в *Списъка с професиите за професионално образование и обучение*. С приемането на Държавен образователен стандарт (ДОС) за придобиване на квалификация по професията съдебен служител се дава възможност на всяка професионална гимназия или професионален колеж в България да реализира обучение по утвърден държавен прием. Първият випуск от 24 студенти със специалност „Съдебна администрация“, степен

„бакалавър“ на Варненския икономически университет, ще завърши през есента на тази година.

ОРГАНИЗАЦИОННОТО РАЗВИТИЕ И УКРЕПВАНЕ НА НИП Е СЪЩЕСТВЕНО УСЛОВИЕ ЗА КАЧЕСТВОТО И ЕФЕКТИВНОСТТА НА ПРОВЕЖДАНАТА ОБУЧИТЕЛНА ДЕЙНОСТ

Още в началото на своя мандат наложих екипния принцип на работа в административните звена на Института, по-известен като метода АГИЛЕ. Екипната работа позволява хоризонтално структуриране на служителите като членове на екипа и осигурява постигането на ефективни и гъвкави решения.

Прилагането на модела „планиране – подготовка – организиране – текущ и последващ контрол“ в работата на администрацията на НИП реализирахме чрез специално разработена Информационна система за управление на процеса на обучение (ИСУПО), по проекта на НИП „Иновативни продукти и услуги в обучението, предоставяно от НИП“, която функционира пълноценно от 2021 г., вместо въвеждането на модела САФ 2013, заложен в концепцията ми.

Осигурихме широк спектър от възможности за развитие на професионални умения и компетентност на служителите на Института в международен контекст чрез провежданата политика на активно международно и институционално сътрудничество.

НИП СЕ УТВЪРДИ КАТО КЛЮЧОВ ФАКТОР В МЕЖДУНАРОДНИЯ ДНЕВЕН РЕД НА СЪДЕБНОТО ОБУЧЕНИЕ

В европейски контекст най-важното ни постижение е изборът на НИП за член на Управителния комитет на Европейската мрежа за съдебно обучение - с тригодишен мандат, считано от 1 януари 2020 г. Този избор е

признание за активното ни участие в определянето на европейската политика за съдебно обучение.

УВАЖАЕМИ КОЛЕГИ,

Настоящото изложение не може да изброи всички дейности и постигнати резултати в рамките на моя мандат, но като цяло, *Концепцията за стратегическо управление*, с която бях избрана за директор на НИП през 2016 г., е изпълнена. Предстои още работа занапред и Вашата подкрепа и съпричастност е ключова за продължаване на мисията ни да развиваме ценности, знания, умения и професионална компетентност чрез практически насочено обучение, основано на съвременни методи и в съответствие с принципите на Европейската мрежа за съдебно обучение.

Постигнатите резултати и успехи са заслуга на всички участници, партньори и съмишленици, затова искрено благодаря! Това е общо достижение на обединените усилия на екипа на НИП, на съдебните обучители, на Управителния съвет, във взаимодействие с органите на съдебната власт, държавни институции, професионалната общност и на международните ни партньори.

Какво ни предстои?

Нека да разгърнем потенциала на НИП, като развиваме насочени към практиката формати, насърчаващи споделянето на професионален опит. Стандартите за съдебно обучение, които разработваме, могат да послужат като аналитична основа за усъвършенстване на задължителното първоначално обучение, развиване на статута на съдебния обучител, индивидуализиране на учебния процес спрямо професионалния опит и

способностите на участниците в него и не на последно място - интегриране на дигиталното съдебно обучение – обучение независимо от времето и мястото.

Изграждането на учебен център с кампус на Института е в процес на изпълнение като мярка за изграждане на съвременна учебна сред, интегрираща всички структурни елементи на учебния процес – качество на материално-техническата база, логистика на обученията, внедрени модерни технологии и иновации.

Заедно с организациите и институциите, отговарящи за обучението на адвокати, нотариуси, частни съдебни изпълнители, пробационни служители, юридически преводачи, съдебни експерти, можем да създадем **Национална платформа за обучение на юридическите професии**, която да функционира като ресурсен дигитален център за развиване на междупрофесионалното обучение и обмяната на добри практики. Подавам ръка на всички колеги и съмишленици за изпълнението на този общ проект, който само заедно можем да реализираме.